
Protokoll

For møte i hovedkomiteen

Dato: 04.12.2018, kl. 10.00 – 16.00

Sted: VKM, Sandakerveien 24 C, bygg D, inngang D11 (første etasje), Myrens verksted, 0473 Oslo

Møteleder: Jan Alexander

Deltakere

Fra Hovedkomiteen: Jan Alexander (leder), Gro-Ingunn Hemre (nestleder mat), Angelika Agdestein, Johanna Bodin, Edel Oddny Elvevoll, Gunnar Sundstøl Eriksen, Dag O. Hessen, Merete Hofshagen (deltok etter lunsj, sak 5-11), Helle Katrine Knutsen (deltok frem til lunsj, sak 1-5), Åshild Krogdahl, Asbjørn Magne Nilsen, Trond Rafoss, Taran Skjerdal, Tor A. Strand, Gaute Velle, Yngvild Wasteson

Forfall: Lars E. Hanssen (direktør), Ellen Bruzell, Trine Husøy, Inger-Lise Steffensen, Vigdis Vandvik (nestleder miljø)

Fra Mattilsynet: Monica Andreassen

Fra Miljødirektoratet: Janne Øvrebø Bohnhorst

Fra sekretariatet i VKM: Elin Thingnæs Lid (ref.), Martin Malmstrøm (sak 7), Gro Haarklou Mathisen (sak 9), Kirsten Rakkestad (sak 4, 5 og 6), Ville E. Sipinen (sak 5), Merethe Aasmo Finne, Ingrid Margaretha Høie (ref.)

1 Velkommen, fravær, habilitet og godtgjøring

Leder av hovedkomiteen, Jan Alexander, ønsket velkommen til møtet.

På spørsmål om habilitet orienterte Gaute Velle om at hans samboer er forfatter av risikovurderingen av mikroplast. Komiteen anså ikke at det var et habilitetsproblem at han deltok under sak 6, mikroplast - forekomst og implikasjoner for mattrygghet og miljø i Norge. På dagens møte blir det kun en orientering om arbeidet så langt i prosjektet. Habilitetsspørsmålet vurderes på ny i forbindelse med godkjenning av rapporten.

Edel Elvevoll orienterte om at hun eier 7 % av aksjer i selskapet Olivita AS, som produserer selolje. Komiteen besluttet at hun ikke skal delta i behandlingen av sak 4, bestilling av ny *nytte- og risikovurdering av fisk* fordi denne saken per i dag muligens også vil omhandle marine oljer i tillegg til annen sjømat.

Trond Rafoss orienterte om at han er medeier i selskapet Seaweedproduction AS, som tar i bruk tare i fiskefôr. Ettersom tang og tare ikke vil være en del av oppdraget i nytte- og risikovurderingen av fisk og annen sjømat anså komiteen at han er habil til å delta i dagens diskusjon.

Komiteen er kjent med at Merete Hofshagen vil melde seg inhabil i sak 4 om nytte- og risikovurdering av fisk fordi hennes ektemann har en ledende stilling i næringsorganisasjonen Sjømat Norge. Hofshagen var forhindret fra å delta i første halvdel av møtet (når sak 4 ble behandlet).

2 Godkjenning av møteinnkallelse og dagsorden

Møteinnkalling og dagsorden ble godkjent uten endringer.

Utkast til protokoll fra hovedkomiteens møte 17. oktober 2018 har vært på høring hos møtedeltakerne. Hovedkomiteen hadde ingen øvrige innspill til protokollen. Protokollen ble publisert på vkm.no 5.12.2018.

3 Nytt fra sekretariatet

Sekretariatet orienterte om status for arbeidet med gjennomgang og oppdatering av habilitetserklæringer og kriterier for habilitet i VKM. Sekretariatet jobber med revisjon av habilitetsreglene, alle erklæringer vil bli gjennomgått på ny i lys av nye regler. Arbeidet skal etter planen være ferdig i løpet av januar 2019.

Hovedkomiteen presiserte at det må fremgå tydelig at det er komiteen/det kollegiale organet som har ansvar for å ivareta habilitet under arbeid og behandling av en sak. Sekretariatet har ansvaret for å vurdere habilitet ved oppnevning av medlemmer til komiteen, prosjektgrupper eller av fagfeller, og ved ansettelse i sekretariatet.

Sekretariatet orienterte om at VKM skal ha kontaktmøte med Mattilsynet og med matdepartementene og Klima- og miljødepartementet 12. desember 2019.

Sekretariatet oppfordret hovedkomiteen til å spre informasjon om utlysning av direktørstillingen i sine respektive fagmiljøer.

4 Nytte- og risikovurdering av fisk mm.

Mattilsynet er i dialog med VKM om et nytt oppdrag der Mattilsynet vil be om en nytte- og risikovurdering av fisk. Bakgrunnen er at EFSA i en ny risikovurdering av dioksin og dioksinlignende PCB har redusert tolerabelt ukentlig inntak (TWI) fra 14 til to pikogram.

Sekretariatet ved Elin Thingnæs Lid orienterte om status i bestillingsprosessen og planleggingen av arbeidet så langt. Edel Elvevoll var tilstede men deltok ikke i diskusjonen (se sak 1).

I den foreløpige bestillingen fra Mattilsynet, er sjømat en del av mandatet. Nytte- og risikovurderingen skal belyse konsekvenser for human helse. VKM skal se på helsemessige konsekvenser dersom befolkning øker inntak av fisk og annen sjømat, dvs. marine dyr som konsumeres i norsk kosthold i dag, og vurdere helsemessig nytte av næringsstoffer i fisk/sjømat opp mot helserisiko som følge av miljøgifter. Marine planter eller alger er ikke en del av oppdraget.

Hovedkomiteen pekte på at når VKM skal løse oppdraget så må det ses i sammenheng med Mattilsynets kommende oppdrag om å risikovurdere dioksiner og dioksinliknende PCB i all mat i norsk kosthold. I begge oppdragene må det hentes inn mye data før det kan gjøres eksponeringsberegninger. Mye av dataene er ikke tilgjengelig for øyeblikket og det vil kunne ta tid å få tak i disse, deriblant fra EFSA. Det er ventet at EFSA og eventuelt andre i nær fremtid kommer med vurderinger av flere stoffer som bør med i nytte- og risikovurderingen av fisk.

I sin rapport om dioksiner og dioksinliknende PCB i mat og fôr anbefalte EFSA at de toksikologiske ekvivalentfaktorene (TEF-faktorene) som de brukte for å vekte toksisitet hos stoffene bør revurderes. EFSA påpeker at det i sin tur vil kunne medføre endringer i beregnet inntak. Det er en prosess i gang mellom EU og WHO knyttet til dette. VKM må løse oppdragene fra Mattilsynet på en slik måte at rapporten enkelt kan oppdateres i etterkant når de nye faktorene eventuelt er på plass.

I Norge har vi oppdaterte data på forekomst av miljøgifter i fisk mens data på skalldyr er mer mangelfullt. Hovedkomiteen diskuterte videre om det vil være hensiktsmessig å inkludere fiskeolje eller andre marine oljer i nytte- og risikovurderingen av fisk og annen sjømat eller om det blir for omfattende å adressere i samme rapport. Alternativt kan dette inkluderes i risikovurderingen av dioksiner i mat eller i en egen nytte- og risikovurdering. Her var det delte meninger i komiteen.

Hovedkomiteen pekte på at vi ikke har datagrunnlag for å vurdere nytte av skalldyr og sjøpattedyr. Sjømat inngår i oppdraget om risikovurdering av dioksiner og dioksinliknende PCB i mat, slik at risikoen med hensyn på den stoffgruppen vil bli adressert der. Hensikten med en nytte- og risikovurdering av annen sjømat fremkommer ikke i bestillingsutkastet fra Mattilsynet og det er uklart hva nyttedelen av en slik vurdering skal brukes til i og med at myndighetene ikke har kostholdsråd som anbefaler et visst inntak av annen sjømat enn fisk.

Det var enighet om av en nytte- og risikovurderingen av fisk bør inkludere helseeffekten av å spise mer kjøtt eller mer vegetabilsk mat ved mindre inntak av fisk. Hovedkomiteen pekte på

at Finland nylig har oppdatert sin nytte- og risikovurdering av fisk og gjerne vil samarbeide med VKM. Det må avklares om det skal legges mest vekt på norske og nordiske forhold eller resultater fra hele verden, jf. at spisemønster, type fisk og innholdet av miljøgifter i fisk er ulikt i ulike deler av verden.

Det trengs kompetanse innen hjerte- og karsykdom, nevroutvikling, reproduksjon og molekylærbiologi i prosjektgruppa. Solid faglig, vitenskapelig kompetanse og erfaring må prioriteres i tillegg til krav om habilitet og uavhengighet.

Vedtak: Hovedkomiteen vil få epost fra sekretariatet med spørsmål om innspill på ordlyd i oppdraget når nytt utkast fra Mattilsynet foreligger. Sekretariatet fortsette planleggingen av arbeidet i henhold til VKMs prosjektrutiner.

5 GM-HT-planter og rester av plantevernmidler

I dette prosjektet, som er initiert av VKM, vil hovedkomiteen vurdere om det er mer rester av plantevernmidler i planter som har blitt genmodifisert til å tåle bestemte ugressmidler enn i tilsvarende konvensjonelt dyrkede planter. I prosjektet vil man også undersøke om genmodifisering kan føre til at plantevernmidler brytes ned til stoffer som ikke dannes i konvensjonelt dyrkede planter, og om stoffene kan være skadelige.

Det dyrkes ikke genmodifiserte planter i Norge. Globalt dyrkes de i store kvanta. VKM behandler jevnlig søknader om import av ulike genmodifiserte planter til bruk i mat og/eller fôr. VKM har i flere år pekt på at det mangler kunnskap om rester av ugressmidler i mat og fôr fra planter som er genmodifisert til å tåle disse.

De fleste ugressmiddeltolerante genmodifiserte plantene er gjort tolerante for et eller flere bredspektrede ugressmidler. Ved konvensjonell dyrking kan slike ugressmidler bare sprøytes før oppspiring og etter innhøsting. Planter som tåler ugressmidler kan sprøytes gjentatte ganger i vekstsesongen, også på de delene av planten som skal høstes til bruk som mat eller fôr. Potensielt kan derfor restnivåene av ugressmidler og nedbrytningsstoffer være høyere i genmodifiserte planter enn i konvensjonelt dyrkede planter.

Sekretariatet presenterte prosjektgruppens utkast til risikovurdering og hovedkomiteen diskuterte utkastet i grupper. Innspillene til prosjektgruppen var i hovedsak knyttet til større tydeliggjøring av den dramatiske økningen i bruk av herbicider globalt, at spørsmål tre og fire i oppdraget må sees i sammenheng, og at konklusjonene i større grad må synkroniseres.

Prosjektgruppen vil innlemme innspill fra hovedkomiteen i rapporten. Rapporten skal godkjennes av hovedkomiteen 14. februar og publiseres i mars 2019.

Vedtak: Hovedkomiteen gav sin tilslutning til prosjektgruppens rapportutkast med de endringer som kom frem på møtet. Komiteen støtter prosjektgruppens plan for fullføring av arbeidet.

6 Mikroplast – forekomst og implikasjoner for mattrygghet og miljø

Det er stor interesse og bekymring verden over for hvilke konsekvenser plastsøppel kan ha for jord, vannveier og hav. Små plastpartikler, "mikroplast", som spres til miljøet kan muligens skade organismer og økosystemer. Manglende oversikt over hvilke følger mikroplast kan ha for norske matressurser, miljø og menneskers helse var bakgrunnen for at hovedkomiteen høsten 2017 tok initiativ til en slik oppsummering.

Arbeidet skal munne ut i en vurdering av kunnskapen som finnes om forurensing med mikroplast, med særlig søkelys på mulige effekter i Norge. VKM vil basere arbeidet på blant annet rapporter fra den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet, EFSA, og fra FN-organisasjonen Food and Agriculture Organization (FAO), publisert i henholdsvis 2016 og 2017. Begge rapportene ser på mikroplast fra fiskerier, akvakultur og sjømat. VKM vil også vurdere mikroplast i landmiljø og i landbasert mat.

VKM ønsker å bidra til økt forståelse av hva som er kilder til mikroplast, og av hvilke konsekvenser denne type forurensing kan ha. Hovedkomiteen i VKM er ansvarlig for oppsummeringen. Den skal etter planen publiseres i juni i 2019.

Prosjektgruppen orienterte om status for arbeidet. Oppdraget favner svært vidt da det omfatter både humantoksikologi og miljøtoksikologi og tilfanget av nye og pågående studier er stort. Søket ble avsluttet før sommeren 2018, men må oppdateres med nytt søk før ferdigstilling. Prosjektgruppen har sju vitenskapelig funderte og etterprøvbare kvalitetskriterier for å inkludere og ekskludere artikler.

Prosjektgruppen tar mål av seg å presentere resultater på møtet i hovedkomiteen 14. februar 2019.

Vedtak: Hovedkomiteen tok informasjonen til etterretning og støtter prosjektgruppens plan for å fullføre arbeidet

7 Genomredigeringsteknikker – implikasjoner for risikovurdering

For å sikre trygg mat og et moderne, bærekraftig jordbruk trenger vi kunnskap om og forståelse av hvilken risiko nye genomredigerteknikker kan utgjøre for biologisk mangfold og mattrygghet.

VKM vil kartlegge og beskrive ulike genomredigeringsteknikker som brukes i planteforedling og husdyravl - både landdyr og fisk - og på mikroorganismer. VKM vil legge vekt på organismer og endringer som er relevante for norske forhold. VKM vil se nærmere på utfordringer knyttet til risikovurdering av slike inngrep, og vil spesielt rette oppmerksomhet mot spredning og sporbarhet av organismene.

Saken er initiert av VKM og forankret i hovedkomiteen. Prosjektgruppen orienterte kort om status for arbeidet. Arbeidet med en eller to av delrapportene vil bli presentert for hovedkomiteen på møtet 14. februar.

Vedtak: Hovedkomiteen tok orienteringen til etterretning.

8 Informasjon om kommende oppdrag fra oppdragsgiverne til VKM

Janne Øvrebø Bohnhorst i Miljødirektoratet ble ønsket velkommen tilbake som observatør og som kontaktperson for VKM etter permisjon i annen jobb. Bohnhorst presenterte en liste over kommende oppdrag fra Miljødirektoratet. Hun understreket at Miljødirektoratet forsøker å se behovet fremover, men at det kan melde seg behov som plutselig blir aktuelle og at de derfor trenger fleksibilitet hos seg selv og hos VKM.

Monica Andreassen i Mattilsynet ble ønsket velkommen som ny observatør i hovedkomiteen. Andreassen innledet at hun har vært ansatt i Mattilsynet i kun tre måneder. Hun har derfor ikke oversikt over bakgrunn for sakene som står på listen over kommende oppdrag fra Mattilsynet men tar gjerne imot spørsmål. Sakene er ikke prioritert og behandlet internt i Mattilsynets ledelse, men er mer en liste over ønsker og visjoner. Mattilsynet tar også imot innspill fra VKM om aktuelle problemstillinger som kan utgjøre en risiko innenfor Mattilsynets ansvarsområde.

Vedtak: Hovedkomiteen tok orienteringen til etterretning.

9 Kunnskapsgrunnlag for overvåking av fremmedstoffer i mat

En god oversikt over potensielt helsefarlige stoffer i mat er viktig for å kunne prioritere hvilke stoffer og hvilke matvarer Mattilsynet bør overvåke. Mattilsynet vil derfor be VKM om å utarbeide en oversikt over, og rangering av, fremmedstoffer i mat som kan utgjøre en helserisiko. Vurderingen vil bidra til at Mattilsynet kan være kunnskapsbasert i sin prioritering av hvilke stoffer i mat som de skal overvåke i fremtiden. Mattilsynet vil også bruke vurderingen til å utarbeide og formidle råd til virksomheter, forbrukere og andre grupper i samfunnet, og til å utvikle regelverk og gi innspill til departementene.

Sekretariatet ved Gro Haarklou Mathisen sekretariatet gikk gjennom utkast til bestilling og status i planleggingen av arbeidet, og opplyste at Mattilsynet nå har utkastet på høring.

Hovedkomiteen diskuterte ulike metodikker for arbeidet. Etter møtet ønsker prosjektgruppen skriftlige innspill til dette og til hvilke stoffer som bør stå på listen, med kort faglig begrunnelse. Hovedkomiteens medlemmer kan sende dette på epost til Gro Haarklou Mathisen innen 14. januar 2019.

Vedtak: Prosjektgruppen tar innspillene fra hovedkomiteen med i det videre arbeidet.

10 Eventuelt

Ingen saker.

11 Nye møtedatoer

Neste møte i hovedkomiteen er 14. februar 2019. Deretter blir det et todagers møte med ekskursjon 28.-29. mai 2019.